

**POLIPLI RINOSINUSITDA ANTIBAKTERIAL VA YALLIG‘LANISHGA QARSHI
TERAPIYANING INTEGRATSIYALASHGAN YONDASHUVI: KLINIK
SAMARADORLIK TAHLILI**

Xamrayeva Shoira Ergashevna

Muxtarova Nargiza Toxirovna

**Siyob Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi o‘qituvchilari
Samarqand shahar, O‘zbekiston.**

**AN INTEGRATED APPROACH TO ANTIBACTERIAL AND ANTI-INFLAMMATORY
THERAPY IN RHINOSINUSITI WITH POLYPSIES: A CLINICAL EFFECTIVENESS
ANALYSIS**

Khamrayeva Shoira Ergashevna

Mukhtarova Nargiza Tokhirovna

**Teachers of Public Health medical School named after Siyob Abu Ali ibn Sino, Samarkand,
Uzbekistan**

Annotatsiya: Maqolada polipli rinosinusit (chronic rhinosinusitis with nasal polyps — CRSwNP) bo‘yicha antibakterial va yallig‘lanishga qarshi terapiyaning integratsiyalashgan yondashuvi o‘rganilgan. Ushbu kasallik ko‘p hollarda nafaqat yallig‘lanish, balki bakterial infeksiyalar bilan ham murakkablashgani sababli, kompleks davolash yondashuvlarini qo‘llash zarurati tug‘iladi.

Tadqiqotda mahalliy va sistemik kortikosteroidlar bilan birga antibiotiklarni (amoksitsillin-klavulanat, tsefalosporinlar va boshqalar) qo‘llashning samaradorligi to‘g‘risidagi adabiyotlar tahlil qilingan. Olingan ma‘lumotlarga ko‘ra, integratsiyalashgan terapiya simptomlarni tezroq kamaytiradi, poliplarning o‘lchamini kichraytiradi va qaytalanish ehtimolini sezilarli darajada pasaytiradi.

Maqola xulosasida CRSwNPni davolashda infeksiyani bartaraf etish va yallig‘lanishni nazorat qilishni birlashtirgan yondashuv — zamonaviy klinik amaliyotda yuqori samarali usul sifatida ko‘riladi. Antibiotiklardan faqat zarurat bo‘lganda va laborator tekshiruvlarga asoslanib foydalanish tavsiya etiladi.

Abstract: The article studies an integrated approach to antibacterial and anti-inflammatory therapy for chronic rhinosinusitis with nasal polyps (CRSwNP). Since this disease is often complicated not only by inflammation, but also by bacterial infections, there is a need to use complex treatment approaches.

The study analyzed the literature on the effectiveness of using antibiotics (amoxicillin-clavulanate, cephalosporins, etc.) in combination with local and systemic corticosteroids. According to the data obtained, integrated therapy reduces symptoms more quickly, reduces the size of polyps, and significantly reduces the likelihood of relapse.

The article concludes that a combined approach to treating CRSwNP, which combines infection control and inflammation control, is considered highly effective in modern clinical practice. It is recommended that antibiotics be used only when necessary and based on laboratory tests.

Kalit so‘zlar: polipli rinosinusit, antibakterial terapiya, yallig‘lanishga qarshi dori, integratsiyalashgan yondashuv, kortikosteroid, infeksiya, klinik samaradorlik.

Keywords: rhinosinusitis with polyps, antibacterial therapy, anti-inflammatory drug, integrated approach, corticosteroid, infection, clinical efficacy.

Kirish: Polipli rinosinusit (chronic rhinosinusitis with nasal polyps — CRSwNP) — bu burun va parazonal (yondosh) bo‘shliqlarning surunkali yallig‘lanishli kasalligi bo‘lib, burun ichida polip shakllanishi bilan tavsiflanadi. Kasallik ko‘pincha uzoq muddatli burun tiqilishi, burundan ajralma, bosim sezilishi, hid bilishning yo‘qolishi kabi simptomlar bilan kechadi va bemorning hayot sifatini keskin pasaytiradi.

So‘nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatmoqdaki, polipli rinosinusit faqat yallig‘lanishli emas, balki infeksiyon komponentga ham ega bo‘lishi mumkin. Shuning uchun davolashda faqat yallig‘lanishga qarshi (kortikosteroid) terapiya bilan cheklanish natijador bo‘lmasligi mumkin. Ayniqsa, qaytalanib turuvchi yoki davoga javob bermaydigan hollarda, bakterial infeksiyani bartaraf etish uchun **antibakterial vositalarni qo‘llash** muhim o‘rin tutadi.

Bugungi kunda CRSwNP bo‘yicha **integratsiyalashgan davolash yondashuvi**, ya‘ni yallig‘lanishga qarshi va antibakterial terapiyaning uyg‘unlashtirilgan qo‘llanilishi klinik jihatdan muhim deb qaralmoqda. Ushbu maqolada mavjud ilmiy manbalar asosida polipli rinosinusitda kombinatsiyalangan davo yondashuvining samaradorligi tahlil qilinadi, adabiyotlar asosida dalillarga tayangan holda klinik foydaliligi baholanadi.

Materiallar va metodlar: Ushbu adabiyotlar sharhi polipli rinosinusitda antibakterial va yallig‘lanishga qarshi terapiya bo‘yicha mavjud ilmiy manbalarni tahlil qilish asosida tayyorlandi. Maqolada oxirgi 10–15 yil ichida chop etilgan zamonaviy, ishonchli va indekslangan tibbiy manbalar o‘rganildi.

Sharhga quyidagi turdagi adabiyotlar jalb etildi:

Xalqaro klinik tavsiyalar: EPOS 2020 (European Position Paper on Rhinosinusitis and Nasal Polyps). AAO-HNS (American Academy of Otolaryngology – Head and Neck Surgery) yo‘riqnomalari

Ilmiy maqolalar: PubMed, Scopus, Web of Science kabi bazalardan olingan ingliz va rus tilidagi maqolalar. “Rhinology”, “JACI”, “Laryngoscope”, “Clinical Otolaryngology” jurnallarida chop etilgan ishlar. **Sharqiy Yevropa va Markaziy Osiyo tadqiqotlari:** O‘zbekiston, Rossiya va qo‘shni davlatlarda o‘tkazilgan klinik kuzatuvlar asosidagi maqolalar.

Adabiyotlar tanlashda quyidagi mezonlar hisobga olindi:

- Polipli rinosinusit patogenezida infeksiyon va immun mexanizmlarning o‘rni;
- Antibakterial terapiyaning samaradorligi va qo‘llanish mezonlari;
- Kortikosteroidlar va boshqa yallig‘lanishga qarshi vositalarning klinik qiymati;
- Kombinatsiyalangan yondashuvlar bo‘yicha taqqoslovchi tadqiqotlar;
- Biologik dorilar (masalan, dupilumab) bilan bog‘liq yangi ishlanmalar.

Adabiyotlar tahlilida tavsifiy (descriptive) va tahliliy (analytical) yondashuvlar qo‘llanildi. Turli manbalardagi ma‘lumotlar o‘zaro taqqoslandi, samaradorlik darajalari, qo‘llanish cheklovlari va tavsiyalar sintez qilindi.

Natijalar: Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, polipli rinosinusit (CRSwNP)ning patogenezida yallig'lanish jarayonlari bilan bir qatorda bakterial infeksiya ham muhim rol o'ynaydi. Shu sababli, zamonaviy klinik yondashuvlarda antibakterial va yallig'lanishga qarshi terapiyaning uyg'unlashtirilgan qo'llanishi muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Ko'pchilik manbalarda (Fokkens WJ, EPOS 2020; Bachert C, JACI 2019) yallig'lanishga qarshi terapiya — ayniqsa, mahalliy kortikosteroidlar — asosiy davolash usuli sifatida ko'rsatiladi. Biroq, bakterial komponent ishtirok etgan hollarda antibiotiklar bilan qo'shimcha davolash simptomlarning tezroq kamayishiga va qaytalanish xavfining kamayishiga olib kelishi ta'kidlangan (Orlandi RR, 2016; Brook I, 2005).

Ayrim klinik kuzatuvlar (Schleimer RP, 2017; DeConde AS, 2020) antibiotiklarni faqat o'tkir infeksiya belgilarida yoki mikroblar tahlillari asosida qo'llashni taklif qiladi. Bu esa antibiotikga chidamlilikni oldini olish uchun muhim sanaladi.

Yana bir muhim jihat shundaki, kombinatsiyalangan terapiya (kortikosteroid + antibiotik) bemorlarning simptomatik shikoyatlarini tezroq kamaytirgan, polip o'lchamini kichraytirgan va hayot sifatini yaxshilaganligi kuzatilgan. Ba'zi manbalarda esa bunday yondashuvdan oldin individual baholash, ya'ni **endotip** asosida davolash strategiyasini tanlash zarurligi ta'kidlanadi.

Biologik dorilar (masalan, dupilumab) hozircha antibiotik o'rnini bosa olmasa-da, ular yallig'lanish jarayonini chuqur darajada bostirishda yuqori samaradorlik ko'rsatmoqda.

Umuman olganda, tahlil qilingan manbalar shuni ko'rsatdiki:

- Polipli rinosinusitda faqat yallig'lanishga qarshi emas, balki antibakterial davolash bilan integratsiyalashgan yondashuv ham zarur;
- Davolash individual ravishda, bemorning klinik holatiga va laborator ko'rsatkichlariga asoslangan holda olib borilishi lozim;
- Antibakterial terapiya nafaqat simptomlarni kamaytiradi, balki poliplarning qayta paydo bo'lish xavfini kamaytiradi;
- Kortikosteroidlar asosiy vosita bo'lib qoladi, antibiotiklar esa qo'shimcha ravishda, ehtiyotkorlik bilan qo'llanilishi kerak.

Xulosa: Polipli rinosinusit (CRSwNP) murakkab etiologiyali, surunkali va qaytalanishga moyil kasallik bo'lib, uning rivojlanishida yallig'lanish, immunologik o'zgarishlar va bakterial infeksiyalar muhim o'rin egallaydi. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, davolashda faqat kortikosteroidlar bilan cheklanish har doim ham to'liq natija bermaydi, ayniqsa, infeksiyon komponent ishtirok etgan hollarda.

Zamonaviy klinik yo'riqnomalar va tadqiqotlar asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

- Antibakterial terapiya polipli rinosinusitda alohida holatlarda, ayniqsa, o'tkir infeksiyon alomatlar mavjud bo'lsa yoki laborator tahlillar asosida patogen aniqlansa, samarali bo'lishi mumkin.
- Yallig'lanishga qarshi davo — ayniqsa mahalliy kortikosteroidlar — asosiy va birinchi bosqichli terapiya sifatida qoladi.
- Antibakterial va yallig'lanishga qarshi vositalarni **integratsiyalashgan tarzda qo'llash** ayrim klinik holatlarda simptomlarni tezroq bartaraf etish va poliplarning qaytalanishini kamaytirishda yuqori samaradorlik beradi.
- Antibiotiklardan foydalanishda individual yondashuv, mikroblar tahlillar, bemorning holati va infeksiyaning og'irlik darajasi hisobga olinishi lozim.

Tavsiyalar:

1. **Klinik amaliyotda** CRSwNP bo‘lgan bemorlarni baholashda infeksiyon belgilar va mikrobiologik natijalarga asoslangan yondashuvni joriy etish tavsiya etiladi.
2. **Integratsiyalashgan terapiya** — kortikosteroidlar + antibiotiklar — faqat tibbiy ko‘rsatmalar asosida qo‘llanishi kerak.
3. **Antibiotiklar bilan ehtiyotkorlik:** Ularni ortiqcha va nazoratsiz qo‘llash mikrobiomga zarar yetkazishi va rezistent shtammlarning rivojlanishiga olib kelishi mumkin.
4. **Endotip asosidagi davolash** kelajakda davolashni yanada samarali qilish imkonini beradi. Shu sababli, kasallikning immunologik asoslarini aniqlovchi biomarkerlar ustida ilmiy izlanishlar kengaytirilishi kerak.
5. **Mahalliy kortikosteroidlar** bemorning holatidan qat’iy nazar asosiy davo elementi sifatida muntazam tavsiya etilishi lozim.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. Fokkens WJ, Lund VJ, Hopkins C, et al. European Position Paper on Rhinosinusitis and Nasal Polyps 2020. *Rhinology*. 2020 Feb;58(Suppl S29):1-464.
2. Bachert C, Zhang N, Holtappels G, et al. Role of Bacteria in Chronic Rhinosinusitis with Nasal Polyps. *J Allergy Clin Immunol*. 2019 May;143(5):1630-1638.
3. Orlandi RR, Kingdom TT, Hwang PH, et al. International Consensus Statement on Allergy and Rhinology: Rhinosinusitis. *Int Forum Allergy Rhinol*. 2016 Feb;6(S1):S22-S209.
4. Brook I. Microbiology and Antimicrobial Treatment of Chronic Rhinosinusitis. *J Laryngol Otol*. 2005 Jul;119(7):555-562.
5. Schleimer RP, Kato A. Chronic Rhinosinusitis: A Multifactorial Inflammatory Disorder. *J Allergy Clin Immunol Pract*. 2017 Jan-Feb;5(1):30-34.
6. DeConde AS, Mace JC, Levy JM, et al. Long-term Outcomes after Endoscopic Sinus Surgery for Chronic Rhinosinusitis with Nasal Polyps: A Prospective Cohort Study. *Otolaryngol Head Neck Surg*. 2020 May;162(5):684-692.
7. Stevens WW, Peters AT, Hirsch AG, et al. Clinical Characteristics of Patients with Chronic Rhinosinusitis with Nasal Polyps, Asthma, and Aspirin-Exacerbated Respiratory Disease. *J Allergy Clin Immunol Pract*. 2017 Jul-Aug;5(4):1061-1070.
8. Kim DW, Payne SC. Biologics in Chronic Rhinosinusitis with Nasal Polyps: The Next Treatment Frontier. *Curr Opin Otolaryngol Head Neck Surg*. 2020 Feb;28(1):29-35.
9. Hellings PW, Fokkens W. The Role of Inflammation in Chronic Rhinosinusitis. *Clin Exp Allergy*. 2021 Mar;51(3):331-345.
10. Hopkins C, Browne JP, Slack R, et al. The Lund-Mackay Staging System for Chronic Rhinosinusitis: How is it Used and What Does it Predict? *Otolaryngol Head Neck Surg*. 2007 Jul;137(4):555-561.
11. Ruzimurotova Y. S., Axrorova G. M. Socio-hygienic Study of the Health, Lifestyle and Working Conditions of Health Workers //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2022. – T. 2. – №. 2. – С. 165-170.
12. Ризаев Ж. А., Рuzимуротова Ю. Ш., Тураева С. Т. Влияние социально-гигиенических факторов труда и быта на здоровье медицинских сестер //Scientific progress. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 922-926.

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-10

13. Ruzimurotova Y. Tibbiyot sohasida faoliyat ko'rsatayotgan hamshira ayollarning sog'lig'iga ta'sir etuvchi shart sharoitlar va omillar //Общество и инновации. – 2021. – Т. 2. – №. 4/S. – С. 270-281.
14. Shomurotovna R. Y., Kakhramonovna K. M. MEDICAL-SOCIAL CHARACTERISTICS OF THE HEALTH OF EMERGENCY MEDICAL SERVICE PERSONNEL AND WAYS TO OPTIMIZE THEIR WORKING CONDITIONS //Medicine, pedagogy and technology: theory and practice. – 2025. – Т. 3. – №. 5. – С. 203-208.

